

Katarzyna KULCZYŃSKA
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

SŁUBFURT – IDEA EUROMIASTA NA POGRANICZU POLSKO-NIEMIECKIM

SŁUBFURT – THE IDEA OF A EUROCITY IN THE POLISH-GERMAN BORDERLAND

ABSTRACT: Słubice and Frankfurt on the Oder are examples of divided towns in the Polish-German borderland. At the start of the 1990s, following many favourable legal regulations and the signing of treaties providing a basis for good neighbourliness, they developed wide-ranging administrative, economic and social co-operation. An effect was the establishment in 1999 of Słubfurt, an association of towns which was entered in the European register of towns a year later. The eighteen years of experience of the two local governments preclude a model of transborder co-operation being worked out today. When compared with the centuries-old contacts between the towns of Kerkrade and Herzogenrath, or Tornio and Haparanda, Słubfurt is an illusory form of cultural ventures which, in the course of years and after generational and mental changes, may transform into real measures leading to a joint form of management.

KEY WORDS: Słubfurt, Eurocity, Polish-German borderland

Wprowadzenie

Już od początku lat dziewięćdziesiątych XX w. granica polsko-niemiecka była obszarem poszukiwań i realizacji nowych form współpracy transgranicznej. Na skutek otwarcia granic jako pierwsze na pograniczu polsko-niemieckim zaczęły powstawać euroregiony, których celem było i jest rozwijanie inicjatyw lokalnych i regionalnych. W ślad za realizacją idei euroregionów pojawiły się euromiasta, które są szczególnym wyrazem kooperacji i integracji układów miejskich. Te rozdzielone przez granicę państwową miasta stanowiły niegdyś funkcjonalno-przestrzenną całość. Zdaniem Leśniak (2004, s. 125), „bodźcem do ich proklamacji jest ich wielopłaszczyznowa współpraca, natomiast sama nazwa zwraca uwagę na ponadnarodowy charakter”.

Jak słusznie zauważa Makaro (2007), euromiasta, które w sposób symboliczny łączą w jednej przestrzeni dwa odmienne kulturowo, językowo i mentalnie narody, mogą stać się i stają się forpocztą procesów integracyjnych. Obecnie na granicach europejskich istnieje około 40 par miast przygranicznych, z czego zdecydowana większość zlokalizowana jest na granicach państw Unii Europejskiej (tabela 1). Szczególnie duża ich koncentracja występuje na granicy francusko-belgijskiej czy też francusko-niemieckiej. Zdaniem Kaczmarka (2005, s. 301), „idea euromiasta najbliższa jest realizacji na pograniczu holendersko-niemieckim, gdzie od 1991 r. trwa intensywna kooperacja miast Kerkrade i Herzogenrath”. W 1997 r. rady miejskie obu tych miast utworzyły Stowarzyszenie Celowe pod wspólną unijną nazwą – Eurode, które ma służyć jako platforma do wspólnej przestrzeni miejskiej ponad granicami. Miasta te podjęły szeroką i intensywną współpracę instytucjonalną, komunalną i gospodarczą. Należy zauważyć, iż dużym ułatwieniem na drodze do integracji obu miast jest ich wspólna przeszłość (do 1815 r. stanowiły jedno miasto), podobna liczba mieszkańców (po około 50 tys. osób) oraz brak asymetrii w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego, czego nie można stwierdzić w przypadku miast podzielonych pogranicza polsko-niemieckiego. Innym przykładem są położone na pograniczu szwedzko-fińskim miasta podzielone Haparanda i Tornio, o łącznej liczbie 34 tys. mieszkańców. Te przygraniczne miasta ponad 200 lat rozwijały się po obu stronach granicy, stanowiąc odmienne kulturowo i językowo społeczności lokalne, aby w 1987 r. utworzyć wspólną jednostkę Provincia Bothniensis, w ramach której zacieśnieniu uległy kontakty polityczne, gospodarcze i społeczne. Na zewnątrz miasta te promują się pod wspólną nazwą Eurocity Haparanda-Tornio (por. Kaczmarek 1999, 2005, Lundén 2007).

Wielowekowe kontakty i wymiana doświadczeń, które kształtują współpracę transgraniczną miast zachodniej Europy, pozwoliły stopniowo wyrównywać ich różnice ekonomiczne. Odmienne uwarunkowania, w tym historyczne, towarzyszą podjętej w latach dziewięćdziesiątych ubiegłego stulecia współpracy miast środkowej Europy, kiedy to granica państwowa przestała być barierą, co umożliwiło podjęcie kooperacji miast podzielonych, takich jak: Słubice-Farnkfurt/O, Gubin-Guben czy Zgorzelec-Görlitz (Kaczmarek 2005). Krótki okres współpracy, a co z tym się wiąże – niewystarczające doświadczenia samorządów lokalnych spowodowały, że miasta podzielone polsko-niemieckiego pogranicza są w zasadzie na etapie wypracowywania modelu współpracy transgranicznej. Należy jednak zauważyć, że poza nielicznymi przykładami, takimi jak Haparanda-Tornio czy Kerkrade-Herzogenrath, większość miast przygranicznych ma problemy z wypracowaniem w pełni sprawnego modelu współpracy, na przykład w zakresie sterowania procesami zagospodarowania przestrzeni okołogranicznej.

Celem niniejszego opracowania jest próba odpowiedzi na następujące pytania: po pierwsze – jaka idea przyświecała powołaniu Słubfurtu?; po drugie – jaki charakter i formę przybierają inicjatywy i projekty podejmowane i realizowane przez Stowarzyszenie Słubfurt?; po trzecie – czy powstanie i funkcjonowanie Stowarzyszenia Słubfurt ma wpływ na zacieśnianie współpracy na pograniczu polsko-niemieckim?

Tabela 1

Euromiasta na kontynencie europejskim

Pogranicze	Euromiasto
Polska / Niemcy	Słubice-Frankfurt (O) Gubin-Guben Zgorzelec-Görlitz
Polska / Czechy	Cieszyn-Český Těšín
Niemcy / Czechy	Zinnwald-Cínovec
Szwecja / Finlandia	Haparanda-Tornio Karesuando-Kaaresuvanto
Estonia / Łotwa	Valga-Valka
Słowacja / Węgry	Komárno-Komárom Štúrovo-Esztergom
Austria / Słowenia	Bad Radkersburg-Gornja Radgona
Włochy / Słowenia	Gorizia-Nova Gorica
Rumunia / Bułgaria	Giurgiu-Ruse
Serbia / Bułgaria	Izvor-Izvor Mahala
Niemcy / Austria	Simbach-Braunau Neuhaus-Schärding Laufer-Oberrrndorf
Niemcy / Szwajcaria	Rheinfelden-Rheinfelden Laufenburg-Laufenburg Konstanz-Kreuzlingen
Francja / Szwajcaria	Lucelle-Lucelle
Szwajcaria / Liechtenstein	Buchs-Schaan
Francja / Niemcy	Strasbourg-Kehl Grosbliedertroff-Kleinblittersdorf Petite Rosselle-Großrossein Scheibehard-Scheibehardt Lauterbourg-Neulauterburg Echternach-Echternacherbrück
Luksemburg / Niemcy	Stoubach-Stupbach
Belgia / Niemcy	Kerkrade-Herzogenrath
Holandia / Niemcy	Menen-Halluin
Belgia / Francja	Wervik-Wervicq Sud Comines-Comines Nord Mouscron-Tourcoing Erquennes-Jeumont
Holandia / Belgia	Baarle-Nassau-Baarle Hertog
Holandia / Francja	Kortrijk-Lille
Francja / Luksemburg	Mondorff-Mondorf les Bains
Francja / Hiszpania	Hendaye-Irun
Portugalia / Hiszpania	Valença-Tui
Macedonia / Grecja	Dojran-Doirani
Estonia / Rosja	Narva-Ivangorod
Finlandia / Rosja	Imatra-Svetogorsk

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: M. Leśniak, *Europa-miasta na polskiej granicy zachodniej – uwarunkowania i wizje rozwoju*, [w:] *Rozwój miast i zarządzanie gospodarką miejską*, red. J. Słodczyk, Opole 2004; T. Kaczmarek, *Struktury terytorialno-administracyjne i ich reformy w krajach europejskich*, Poznań 2005; T. Lundén, *Border agglomerations in the Baltic area: obstacles and possibilities for local interaction*, „Geographica Helvetica” 2007, Jg 62, H. 1.

Słubfurt – obszar pomiędzy

Słubice (około 17 tys. mieszkańców) i Frankfurt nad Odrą (około 62 tys. mieszkańców) należą do miast przygranicznych rozdzielonych od 1945 r. granicą państwową, biegnącą wzdłuż rzeki Odry. Owo „rozłupanie” było niesymetryczne, gdyż główna część miasta, leżąca na lewym brzegu Odry, weszła w skład Niemiec, natomiast część prawobrzeżna przypadła Polsce. Granica państwowa stanowiła do końca lat osiemdziesiątych XX w. znaczącą barierę. Dopiero przełom lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych zapoczątkował szerokie otwarcie się podzielonych miast na współpracę na płaszczyźnie instytucjonalnej, komunalnej czy też gospodarczej. Podjęcie współpracy było możliwe dzięki licznym i korzystnym uregulowaniom prawnym, jak również podpisaniu nowych traktatów stwarzających podstawy dobrego sąsiedztwa (Kulczyńska 2008).

Jedną z inicjatyw obywatelskich podjętych na pograniczu polsko-niemieckim jest Słubfurt, którego idea powołania zrodziła się w 1999 r. (Kurzweley 2007, 2008). Jego pomysłodawca, Michael Kurzweley¹, który nazywa siebie „specjalistą do spraw konstrukcji rzeczywistości”, uważa, iż powstanie Słubfurtu było swego rodzaju odpowiedzią na kryzys tożsamości wynikający z przesunięcia granicy polsko-niemieckiej na zachód. Założeniem Kurzweley’ego (za: Wirkus 2008) było stworzenie poprzez Słubfurt „takiego obszaru pomiędzy” dla wspólnej przestrzeni życiowej, w której mieszkańcy obu miast nie będą czuli się obco.

Ta inicjatywa obywatelska uruchomiła stosunkowo obfity w następstwa proces, czego wyrazem było powołanie w 2002 r. Stowarzyszenia Słubfurt, które podejmuje działania społeczno-kulturalne mające na celu zacieśnienie kontaktów między mieszkańcami obu miast. Zgodnie z paragrafem 8 statutu Stowarzyszenia Słubfurt, jego siedziba znajduje się w Słubicach, a najważniejszymi celami są: wspieranie społecznej aktywności i pomoc w realizacji marzeń mieszkańców regionu, podejmowanie działań na rzecz swobodnego dostępu do informacji niezbędnej do rozwoju społeczeństwa obywatelskiego, inicjowanie i podejmowanie działań na rzecz ochrony środowiska przyrodniczego, świadome poznawanie tradycji europejskiej, a także wymiana kulturowa doświadczeń ludności zamieszkującej ten region, wielopłaszczyznowa współpraca międzynarodowa, a w szczególności polsko-niemiecka (Statut Stowarzyszenia Słubfurt... 2002). Zawarte w statucie stowarzyszenia cele są urzeczywistniane poprzez podejmowanie inicjatyw i realizowanie projektów własnych, jak również poprzez wspieranie projektów już realizowanych.

¹ Michael Kurzweley, z wykształcenia artysta plastyk, urodził się 27 kwietnia 1963 r. w Darmstadt (Niemcy), a wychowywał się w Bonn. W latach 1983–1985 mieszkał w Saint-Jean-Le-Blanc (Francja), a w latach 1992–1998 w Poznaniu (Polska), po czym przeprowadził się do Frankfurtu nad Odrą. Od kwietnia 2004 r. jest wykładowcą na Wydziale Kulturoznawstwa Uniwersytetu Europejskiego Viadrina we Frankfurcie nad Odrą.

Tak jak większość polskich i niemieckich miast Słubfurt posiada ratusz, który otwarto w lipcu 2008 r. na przejściu granicznym (w budynku, gdzie mieściła się straż graniczna), jak również herb czy hejnał. „Herb Słubfurtu z wpisanym węń kogutem stojącym na jajku nawiązuje wizualnie do herbów Słubic i Frankfurtu. Wyłoniony w drodze konkursu hejnał miasta – pianie koguta – to również analogia do symboliki obu istniejących w rzeczywistości miast” (za: Musiał-Karg 2009, s. 253). Symbolem identyfikacji ze Słubfurtem jest dowód osobisty, stwierdzający podwójne obywatelstwo miasta Słubfurt. W mieście założono również Słubfurcki Związek Gospodarczy, który zajmuje się dwujęzycznym szkoleniem pracowników świadczących usługi oraz zajmujących się handlem, Słubfurcką Izbę Rzemieślniczą, a ponadto Słubfurcką Informację Turystyczną (*Słubfurt – o mieście...* 2009).

Słubfurt posiada również symboliczny „mur miejski”, którego jedna część znajduje się w Słubicach, a druga we Frankfurcie. Pierwszy 25-metrowy odcinek muru powstał w Słubicach na Placu Bohaterów, a jego uroczyste odsłonięcie nastąpiło w lipcu 2004 r. Jak zauważa Kurzwelly (za: Szrek 2005a, s. 10), „mur jest miejscem komunikowania, a także kamieniem na drodze, który skłania do podjęcia rozmowy na temat tego wymyślonego obszaru miasta”. Natomiast drugi odcinek muru, również długości 25 metrów, który powstał we Frankfurcie przy Lennépark, odsłonięto w grudniu 2007 r. (Kurzwelly 2008). Obie części muru tworzą swego rodzaju klamrę wokół Słubfurtu i w ten sposób definiują przestrzeń miasta. Słubfurcki mur ma znaczenie wyłącznie symboliczne, które przedstawia nowe struktury łączące obie strony Odry i ich mieszkańców.

Inicjatywy i projekty realizowane pod szyldem Słubfurtu

Stowarzyszenie Słubfurt zrealizowało wiele różnych projektów. Jak dotąd największym był – prezentowany od lipca 2004 r. do kwietnia 2005 r. – projekt „Słubfurt City?”, który w swej treści nawiązywał do budowania wspólnej tożsamości mieszkańców Słubic i Frankfurtu nad Odrą. W projekcie uczestniczyli mieszkańcy miast, instytucje obu miast, studenci Europejskiego Uniwersytetu Viadrina nad Odrą oraz 12 artystów z Polski, Niemiec, Austrii, Włoch i Francji. Do współpracy przy projekcie zaangażowano między innymi takich artystów plastyków, jak: R. Schefferski (Niemcy), B. Giorgi i C. Cozzi (Włochy), Ch. Hasucha (Niemcy), S. Sobczak (Polska) czy K. Podgórska-Glonti (Polska). W ramach projektu zaistniało kilkanaście przedsięwzięć artystycznych o różnorodnym charakterze i tematyce, przy czym niektóre z nich zwracają szczególną uwagę.

Dużym zainteresowaniem cieszył się projekt Rolanda Schefferskiego, który jako środek artystycznego przekazu wybrał monetę. Wykonane w mennicy państwowej w Warszawie monety, które ludzako przypominają walutę euro, zostały opatrzone napisem „Das betrifft Dich – To dotyczy Ciebie” i następnie pozostawione przez autora w wielu punktach miasta Słubfurt tak, by wyglądały na zagubione. Artystyczna wypo-

wiedź autora zwraca uwagę na wynikającą z historycznej przeszłości odpowiedzialność, ale przede wszystkim mówi o odpowiedzialności za konsekwencje podejmowanych decyzji obecnie i w przyszłości (Schefferski 2005).

Równie interesujący był projekt „Granice edenu”, zrealizowany przez włoskich artystów Bernardo Giorgiego i Cinzia Cozziego, którzy opierając się na studiach przyrodniczych stworzyli nowe pojęcie granicy, co zademonstrowali na podstawie zachowań motyli. W projekcie wzięło udział 10 słuńfurckich rodzin, które zasadziły na swych balkonach lub w ogródkach rośliny przyciągające w szczególny sposób motyle. Efektem badań była sporządzona mapa prezentująca migrację motyli, które w naturalny sposób przekraczały państwowe i kulturowe granice (Borkowski 2005, Szrek 2005b).

Jednym z ciekawszych projektów był projekt Christiana Hasuchy, który mieszkańcom Słubfurthu zaproponował „mieszkanie na próbę”. W zamontowanej na metalowej konstrukcji loggii mogły przez kilka godzin zamieszkać osoby, które wyraziły taką wolę, wypełniając wcześniej stosowną kartę meldunkową. Potencjalni lokatorzy mogli również wybrać kolor swojego „mieszkania na próbę”. W owym projekcie Christian Hasucha zwraca uwagę na problemy mieszkaniowe istniejące w obu miastach, czyli brak mieszkań w Słubicach i na pustostany we Frankfurcie (Dreszer 2006).

Projekt „L-R – Telemost” Sławomira Sobczaka umożliwił mieszkańcom Słubfurthu jednoczesne obserwowanie miasta z dwóch przeciwległych brzegów Odry. Ekran, które umieszczono po obu stronach rzeki, podzielone były na połowy i pokazywały obraz transmitowany bezpośrednio z dwóch kamer zainstalowanych w obu miastach. Widzowie sterując jedną z kamer kształtowali obraz na jednej połowie ekranu i jednocześnie widzieli obraz pochodzący z kamery na drugim brzegu – rzutowany na drugą połowę ekranu. Podwójne widzenie rzeczywistości, choć nie do końca spójne, ale przecież analogiczne, tworzyło swoisty rodzaj wizualnego dialogu między różnymi osobami i przestrzeniami miasta (Borkowski 2005).

Projekt „Jestem – Ich bin” jest sumą refleksji dotyczących wzajemnych relacji mieszkańców Słubic i Frankfurthu. Tematem realizacji artystycznej Katarzyny Podgórskiej-Glonti była tożsamość, a przede wszystkim zachowania i emocje mieszkańców obszarów przygranicznych. Formą prezentacji były flagi, na których autorka zamieściła zdjęcie mieszkańca wraz z krótkim wywiadem w dwóch językach. Projekt „Jestem – Ich bin” prezentowany był w terminie od 15 marca do 18 kwietnia 2005 r. na ulicach Słubfurthu. We Frankfurcie wystawiono 24 flagi wzdłuż Karl Marx Strasse, natomiast w Słubicach 12 flag przy ulicy Jedności Robotniczej. Przykładowe pytania, które znalazły się w tej artystycznej prezentacji to między innymi: a) gdzie kupujesz chleb?, b) co zmieni się w strefie przygranicznej do 2010 r., c) świadomie przekraczasz granicę niemiecko-polską, czy zupełnie o tym nie myślisz? (Podgórska-Glonti 2005).

Obecnie priorytetem miasta jest stworzenie parlamentu Słubfurthu, który będzie odpowiednikiem samorządu lokalnego, a którego funkcjonowanie opierać się ma na konstytucji euromiasta. Wybory do parlamentu będą zorganizowane już 2009 r. podczas Święta Odry, a udział w nich będą mogli wziąć ci, którzy legitymują się słu-

furckim dowodem osobistym (około 400 osób). Zasadniczym celem tego projektu jest wspieranie świadomości demokratycznej wśród obywateli Słubfurtu, a ponadto stworzenie wspólnego polsko-niemieckiego gremium, które współpracując z władzami Słubic i Frankfurtu będzie miało wpływ na kreowanie wspólnej przestrzeni miejskiej (*Zalóż partię...* 2009).

Słubfurt – artystyczna wizja czy urzeczywistnianie się istoty transgraniczności?

Już Kaczmarek (1999) pisał o formach symbiozy Słubic i Frankfurtu nad Odrą, próbując nakreślić dotychczasowy stopień ich integracji, jak również odpowiedzieć na pytanie, na ile bliska jest idea utworzenia euromiasta. Wśród swych licznych wniosków zamieścił konkluzję, iż „do kształtowania się nowych cech gospodarczych i społeczno-kulturowych miast przygranicznych niezbędne jest zbliżenie emocjonalne ich mieszkańców” (Kaczmarek 1999, s. 139).

Wydaje się, że realizowane w ramach Słubfurtu projekty są właśnie odpowiedzią na brak owych związków i prezentacje te powinny być traktowane jako istotny element w budowaniu wspólnej przyszłości Słubic i Frankfurtu. Jańczak (2009) oceniając współpracę obu tych miast twierdzi, iż koncentruje się ona właściwie w „obszarach miękkich” (na przykład kultura, nauka), co wynika z kilku przesłanek. „Po pierwsze, jest to współpraca najłatwiejsza i angażująca najmniejsze nakłady. Po drugie, ma sprzyjać kreowaniu transgranicznej *polity*. Po trzecie, nie narusza ona interesów ekonomicznych mieszkańców tak, jak część projektów infrastrukturalnych, a więc znajduje większą akceptację społeczną” (Jańczak 2009, s. 231).

Zbyt silny kontekst polityczny i negatywne schematy mentalnościowe wciąż stanowią zasadniczą barierę w procesie integracji miast. Wylimitowanie stereotypów obu narodów i wyzbycie się urazów związanych z historią umożliwi gruntowną współpracę. Nie jest to oczywiście jedyny warunek budowania przyszłości obu miast, ale wydaje się on najważniejszy, mający wpływ na powodzenie dalszych wspólnych inicjatyw. Jak zauważa Grabowski (2004, s. 7) „wzajemne oskarżenia, psychologiczne reminiscencje i patologizowana pamięć historyczna nie mogą mieć miejsca w Słubfurcie. Im prędy [mieszkańcy] zrozumieją co ich dzieli, tym szybciej się zintegrują”. Aby zacieśnić współpracę należy inicjować więcej wspólnych przedsięwzięć, które w przyszłości owocować będą powiązaniem rodzinnymi czy przyjacielskimi mieszkańcami po obu stronach Odry. Szczególnie włączać należy w owe przedsięwzięcia dzieci i młodzież, gdyż to młodzi będą kreować wizerunek Europy.

Osiemnaście zaledwie lat doświadczeń obu samorządów wyklucza jeszcze, na dzień dzisiejszy, możliwość stworzenia modelu współpracy transgranicznej. W stosunku do wielowiekowych kontaktów takich miast, jak Kerkrade i Herzogenrath czy Tornio i Harparanda, Słubfurt stanowi iluzoryczną formę przedsięwzięć kulturalnych, która dopie-

ro z biegiem lat i przemian pokoleniowo-mentalnych może przekształcić się w realne działania prowadzące do wspólnego zarządzania. Niemniej jednak idea stworzenia euromiasta okazała się doskonałym towarem eksportowym Słubfurta. Pomysł już przejęło zawiązane w 2006 r. Stowarzyszenie Gubien – tworzą je mieszkańcy niemieckiego Gubien i polskiego Gubina – którego przewodniczącym jest Klaus Pocher. Obecnie Kurzwelly i Pocher próbują zaszczerpić pomysł utworzenia euromiasta w Zgorzelcu i Görlitz, które to miasta w przyszłości powinny funkcjonować pod wspólną nazwą Zgörselitz (Pawul 2009).

Bibliografia

- Borkowski G., 2005, *Miasto jako artystyczny projekt – Słubfurt!*, <http://www.obieg.pl/recenzje/845> – dostęp 30 kwietnia 2009.
- Dreszer K., 2006, *Słubfurt jako przykład integracji miast granicznych Słubic i Frankfurtu*, [w:] *Rozwój miast i regionów w procesie integracji europejskiej*, red. Z. Przygodzki, Wyd. Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź, s. 199–204.
- Grabowski M., 2004, *Granica cudu*, „Słubfurt Profil” nr z 2 lipca, s. 5–10.
- Jańczak J., 2009, *Cross-border governance jako koncepcja wspólnego zarządzania miastem podzielonym. Efektywność w warunkach członkostwa w UE*, [w:] *Pogranicze polsko-niemieckie po 2004 r. Nowa jakość sąsiedztwa?*, red. J. Jańczak, M. Musiał-Karg, Wyd. Adam Marszałek, Toruń, s. 214–237.
- Kaczmarek T., 1999, *Frankfurt n. Odrą i Słubice – formy symbiozy miast przygranicznych*, [w:] *Przestrzeń miejska. Jej organizacja i przemiany. XII Konwersatorium Wiedzy o Mieście*, Łódź, s. 133–141.
- Kaczmarek T., 2005, *Struktury terytorialno-administracyjne i ich reformy w krajach europejskich*, Wyd. Naukowe Uniwersytetu A. Mickiewicza, Poznań. Seria Geografia, 70.
- Kulczyńska K., 2008, *Rozmieszczenie i funkcjonowanie usług w mieście przygranicznym Słubice*, [w:] *Mechanizmy i uwarunkowania budowania konkurencyjności miast*, red. J. Słodczyk, E. Szafranek, Wyd. Uniwersytetu Opolskiego, Opole, s. 203–212.
- Kurzwelly M., 2007, *Słubfurt – miasto na granicy dwóch krajów*, „Western Review” nr z kwietnia, s. 60–68.
- Kurzwelly M., 2008, *Słubfurt – miasto na granicy państwowej, której nie ma*, „Pro Libris” nr 4(25), Zielona Góra, s. 92–101.
- Leśniak M., 2004, *Europa-miasta na polskiej granicy zachodniej – uwarunkowania i wizje rozwoju*, [w:] *Rozwój miast i zarządzanie gospodarką miejską*, red. J. Słodczyk, Wyd. Uniwersytetu Opolskiego, Opole, s. 125–138.
- Lundén T., 2007, *Border agglomerations in the Baltic area: obstacles and possibilities for local interaction*, „Geographica Helvetica” Jg 62, H. 1, s. 22–32.
- Makaro J., 2007, *Euromiasto: atrakcyjny szyld czy urzeczywistnienie się istoty transgraniczności?*, http://www.zjazd-pts.uz.zgora.pl/ab_kurcz.html – dostęp 30 kwietnia 2009.
- Musiał-Karg M., 2009, *Słubfurt i Gubien jako nowa jakość kreowania miast podzielonych*, [w:] *Pogranicze polsko-niemieckie po 2004 r. Nowa jakość sąsiedztwa?*, red. J. Jańczak, M. Musiał-Karg, Wyd. Adam Marszałek, Toruń, s. 238–261.
- Pawul J., 2009, *Czas na Zgörselitz*, <http://zgorzelec.naszemiasto.pl/wydarzenia/9437dziewięćdziesiątych.html> – dostęp 30 kwietnia 2009.
- Podgórska-Glonti K., 2005, *Jestem – Ich bin*, „Słubfurt Profil” (08.04.2005), s. 1.
- Schefferski R., 2005, *Das betrifft Dich – To dotyczy Ciebie*, „Słubfurt Profil” nr z 20 czerwca, s. 3.
- Słubfurt – o mieście*, http://www.slubfurt.net/pl_start.html – dostęp 8 maja 2009.
- Statut Stowarzyszenia Słubfurt z siedzibą w Słubicach, tekst przyjęty dnia 18 marca 2002 r., http://www.slubfurt.net/pl_start.html – dostęp 30 kwietnia 2009.
- Szrek P., 2005a, *Słubfurt – pierwsze polsko-niemieckie miasto nad Odrą*, „Słubfurt Profil” nr z 8 kwietnia, s. 10.

Szrek P., 2005b, „*Słubfurt City?*” *Rok jubileuszowy dobiega końca*, „Słubfurt Profil” nr z 20 czerwca, s. 4.
Wirkus A., 2008, *Dla tych, którzy czują się pomiędzy*, „Gazeta Pomorska” nr z 19 grudnia, s. 8–9.
Zalóż partię, rządź miastem, 2009, „Spinacz – Studenckie Pismo na Czasie” nr z 23 marca, s. 4.

SŁUBFURT – IDEA EUROMIASTA NA POGRANICZU POLSKO-NIEMIECKIM

ABSTRAKT: Słubice i Frankfurt nad Odrą to przykłady podzielonych miast pogranicza polsko-niemieckiego. Na początku lat dziewięćdziesiątych XX w., dzięki licznym i korzystnym uregulowaniom prawnym, jak również podpisaniu traktatów stwarzających podstawy dobrego sąsiedztwa, miasta te rozpoczęły szeroką współpracę administracyjną, gospodarczą i społeczną. Efektem podjętej kooperacji było powołanie w 1999 r. funkcji miasta Słubfurt. Osiemnaście zaledwie lat doświadczeń obu samorządów wyklucza na dzień dzisiejszy możliwość stworzenia modelu współpracy transgranicznej. Słubfurt stanowi – jak na razie – iluzoryczną formę przedsięwzięć społeczno-kulturalnych, która dopiero z biegiem lat i przemian pokoleniowo-mentalnych może przekształcić się w realne działania prowadzące do wspólnego zarządzania.

SŁOWA KLUCZOWE: Słubfurt, euromiasto, pogranicze polsko-niemieckie

